

verzih. Zategadelj so razlike med posameznimi pesmimi v ciklusu zelo velike in so pesmi, ki najbolj adekvatno posredujejo avtorjev odnos do pesniškega predmeta in ki zato sodijo med pesnikove najboljše stvaritve, dokaj redke.

Docela nov in razveseljiv obet v Jugovi poeziji predstavlja ciklus pesmi z naslovom *Postržki*, kjer so zbrani groteskni verzi. Kaj več kot obet te pesmi niso, ker so preveč miniaturne, da bi formalni prijem, ki se v njih uveljavlja, mogel doseči v vsebini svojo popolno potrditev. Njihovo jedro je trenutna domislica, ki se težko prebije do širših dimenzij, pomembnejših spoznanj. Kljub temu, na moč ozkemu idejnemu okviru kažejo te stvaritve veliko mero duhovitosti, ki jo dandanes le redko srečamo v naši poeziji. Ta element je lahko zametek pomembnejše, širše koncipirane satirične poezije, ki se v pričujoči zbirki prav zaradi že opisane šibke pozicije ustvarjalne zavesti nasproti resničnosti ni mogla roditi in razmahniti. Sprememba tega razmerja bi oplodila tudi tovrstno Jugovo poezijo.

Niko Grafenauer

MITJA VOŠNJAK. KRI IN VINO

To, kar je v Vošnjakovem »kramljanju za starejše ljudi«* najbolj zanimivo, je nedvomno snovni preobrat, ki ga je mōč opaziti pri avtorju:

Medtem ko sta prva dva Vošnjakova romana (*Naša velika matura* in *Črna kri*) oba enotno ubrana na temo naše revolucije in priprav nanjo, pa je avtor v pričujoči zbirki posegel po čisto drugi snovi: po življenju preprostih slovenj-goriških in haloških kmetov pred drugo svetovno vojno in po nji. Ta snov je bila sicer v naši literaturi doslej že večkrat obdelana, vendar je šlo v delih s to témo v glavnem za razkrivanje tistih vzrokov, ki so povzročili nastanek čisto specifičnih slojev v teh krajih (npr. viničarji) oziroma za družbenokritično analizo razmer, v katerih je živel kmečki proletariat vse do razpada stare Jugoslavije, po drugi strani pa za opisovanje fizične in moralne degeneracije velikih kmetov in kulakov. Glede na to prinaša Vošnjakova zbirka nekaj prijetnih vsebinskih pa formalnih novosti, ki dajejo sicer stereotipnim zgodbicam določeno privlačnost. V začetku uporabljena fraza »kramljanje za starejše ljudi« to pot namreč ni ocenjevalčeva oznaka, marveč podnaslov, ki ga je namenil svoji knjigi avtor sam in kjer je jasno izražen poglobitveni namen dela: pozabavati bralca s šegavimi in prijetnimi zgodbicami, ki so večinoma anekdotičnega porekla.

Kljub tej navidezni skromnosti pa je Vošnjakova knjižica vendarle še nekaj več kot samó kramljanje. Avtorju je namreč uspelo v tistih zgodbah, ki se dvigajo nad anekdotično povprečje (*O slabih časih in dobrem eksekutorju*, *Vrbnjakovih štirih mlada leta*, *Toplaki in smrt*), kolikor toliko plastično predstaviti slovenjgoriškega kmeta, čigar svojevrstni miselni in čustveni svet urejmeta dve osnovni »gibali«: *narava* (v povezanosti z njo se poraja zanimiva struktura njegovega čustvenega oziroma čutnega sveta) in *vino* (iz katerega izvirajo njegova elementarnost, silaštvo pa vitalnost). Dokaj prepričljivo (brez običajnega romantiziranja, ki ga srečujemo v delih s podobno snovjo) je opisan

* Mitja Vošnjak, *Kri in vino*. Kramljanje za starejše ljudi. Opremil Marijan Sežun. Državna založba Slovenije. Ljubljana 1965.

njegov odnos do poglobitnih vprašanj človekove biti, do ljubezni, vere, smrti itd. Vse to se najbolj kaže v črtici *Toplaki in smrt*, kjer nam pisatelj v šegavi pripovedi riše preprost odnos do smrti dveh generacij Toplakove družine. Tu pa tam nas včasih zmotijo nekatera neprimerna pretiravanja in preveč naturalistični opisi (predvsem v povesti *Vrbnjakovih štirih mlada leta*), kajti Vošnjakove zgodbe nas prepričajo samo tedaj, kadar opazimo v njih sledove avtorjeve sposobnosti, da drobcen, vsakdanji doživljaj kreativno pregnete in na ta način vdahne svojim junakom plastičnost, in kadar dobijo njegovi skopi, zgoščeni naturalistični orisi, ki se ne ogibljejo grobosti, dobrohoten, lahko ironizirajoč podton. In prav tu je razlog, da se razen omenjenih treh vse ostale zgodbe ne povzpno nad faktografske opise nekaterih detajlov iz vsakdanjega življenja (najbolj očitno je to pri dveh: *Kri in vino* in *To zgodbo je Tunek Pušnjak pozabil*).

Cepprav nima najnovejša Vošnjakova zbirka nobenih velikih literarnih pretenzij, predstavlja v svojem žanru prijetno osvežitev za slovensko beletristiko; škoda le, da je po svoji idejni fakturi malo preveč enostranska: tezi, da najde kmet v vinu tisto svojo *katharsis*, ki ga očiščuje in usposablja za še trši boj z življenjem, namreč danes ne verjamemo. Kljub tem pomislekom pa je knjiga vendarle zanimivo branje, saj takih del, ki so namenjena zabavi tako nezahtevnega kakor zahtevnega bralca, nam danes zares primanjkuje.

Borut Trekman

VLADAN DESNICA, POMLAD V BADROVCU

Enega najpomembnejših sodobnih hrvatskih pripovednikov spoznavamo zelo kasno: rojen je bil v Zadru pred prvo svetovno vojno, v književnost pa je vstopil šele po letu 1945, medtem ko smo Slovenci dobili prvo njegovo knjigo,* potem ko so ga že spoznali v izborih sodobne jugoslovanske proze bravci od Pariza do Stockholma. Naš izbor vsebuje dvajset krajših in daljših novel, ki so nastale v devetletnem ustvarjalnem obdobju (1948—1957), in zapis o avtorju.

Proza Vladana Desnice nas preseneča od strani do strani. Skraja nas skoro prepriča, da imamo opravka s pisateljem, ki se giblje po shojenih poteh realizma, potem pa spoznamo, da je ta realizem le lupina, pod katero so skrita pričevanja, napisana z veliko analitično sposobnostjo in psihološko doganljivostjo.

Desnica si zavestno in z uspehom utira samosvojo zahtevno pisateljsko pot. Iz našega izbora moremo razbrati, da je nasprotnik psevdosocialne literature, tiste, ki bi rada ganila z drobno nesrečo posameznika, napihujoč jo do neke namišljene patetike in pripisujoč ji skrivnostna razmerja ter nekakšno višjo, simbolično posplošeno pomembnost; negativen pa je tudi njegov odnos do lirsko ubrane literature, ki dolgo gnete med prsti kak malenkosten boleč človeški trenutek, dokler ga ne pregnete v nekakšno zmečkanost, lepko ganljivost. Nenavaden je njegov odnos do otroštva: »Nič ni bolj žalostnega od otroštva!... Spomini

* Vladan Desnica: *Pomlad v Badrovcu*. Prevedel in spremno besedo napisal Tone Potokar. Zbirka Bela krizantema. Opremil Marjan Vojska. CZ 1963. 427 + (IV) str. Vez. v platno.